

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า เพราะการศึกษาเป็นจักรกลสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งกำลังคนตาม ความต้องการของประเทศ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นระบบการผลิตกำลังคนระดับสูง เป็นการศึกษาในระดับที่ช่วยผลิตชนชั้นที่เชื่อได้ว่าจะเป็นมันสมองของชาติในอนาคต (รังสรรค์ ษะพรพันธ์ 2514 : 8) ดังนั้นคุณภาพและมาตรฐานของการผลิตบัณฑิตจึงเป็นประเด็นที่สำคัญ มาก โดยที่คุณภาพของบัณฑิตนั้นขึ้นอยู่กับสถาบันการศึกษา ภายในแต่ละสถาบันบุคคลที่เกี่ยวข้อง กับการเรียนการสอนโดยตรงคือ คณาจารย์ และนิสิตนักศึกษา คุณภาพของการเรียนการสอน จึงขึ้นอยู่กับคณาจารย์ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ (อุทุมพร ทองอุไทย 2523 : 1)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ทั้งในด้านการบริหารและวิชาการ ปัจจุบันทบวงมหาวิทยาลัยและ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์เป็น อย่างยิ่ง จึงได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ มีการจัดประชุม จัดสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งในระดับทบวงและมหาวิทยาลัยหลายครั้ง (บุญธรรม กิจปรีศาวริสุทธิ์ 2526 : 1) และจากการประชุมสัมมนาเพื่อหาแนวทางการ ประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ เมื่อวันที่ 17-18 ธันวาคม 2524 โดยมีผู้แทน คณาจารย์จากทุกมหาวิทยาลัยมาร่วมประชุมสัมมนา ผลการประชุมสรุปได้คือที่ประชุมต้องการ ให้มีนโยบายกลางระดับสูงหรือระดับทบวง หรือระดับมหาวิทยาลัย และให้ใช้ผลการประเมิน การสอนเพื่อปรับปรุงการสอน ให้ประกอบการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ การพิจารณา

ความคิดความชอบและรางวัลอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้ใช้ผลการประเมินการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาการปฏิบัติงานของอาจารย์ใหม่ ใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพ ส่วนวิธีการประเมินการสอนนั้นที่ประชุมเสนอให้ประเมินเชิงปริมาณ โดยให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมิน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการประเมิน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ทนวยพัฒนาอาจารย์ 2524 : 3)

นักการศึกษาทุกคนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินการสอนเพื่อนำผลที่ประเมินได้มาปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำคัญของการประเมินการสอนอีกประการหนึ่งซึ่งถือว่าการประเมินการสอนเป็นวิธีการให้รางวัลแก่อาจารย์ที่สามารถปฏิบัติงานหลักของอาจารย์ได้ผลดี กล่าวคือ ผลการประเมินย่อมเป็นเครื่องแสดงถึงสัมฤทธิ์ผลในการสอนของอาจารย์ผู้นั้น จากแนวทางนี้เองที่ทำให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในต่างประเทศและมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้นำผลการประเมินการสอนโดยนักศึกษาไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาความคิดความชอบประจำปี ตลอดจนการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, ในพวงแก้ว ปุณยกนก, บรรณาธิการ 2524 : 226) โดยเฉพาะในเรื่องของการเลื่อนขั้นเลื่อนระดับเงินเดือนนั้น ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินประสิทธิภาพการสอนและการปฏิบัติหน้าที่อาจารย์ไว้อย่างชัดเจน ดังปรากฏในหนังสือเวียน ที่ ทม.0202/ว.14 ลงวันที่ 9 กันยายน 2526 ซึ่งต้องถือปฏิบัติเหมือนกันทุกมหาวิทยาลัยคืออาจารย์ที่จะขอเลื่อนขั้นพิเศษนั้นต้องมีการประเมินประสิทธิภาพการสอนก่อน จึงจะให้ อ.ก.ม.มหาวิทยาลัยพิจารณาอนุมัติแก่กันได้ (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ 2526 : 8)

จากสภาพปัจจุบันปรากฏว่ามีการประเมินประสิทธิภาพการสอนอย่างมีระบบน้อยมากที่ทำค่อนข้างเป็นระบบแน่นอนก็มีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ 2526 : 12) ซึ่งได้กำหนดเป็นนโยบายให้ทุกคณะประเมินการสอนของอาจารย์ทุกคน ทุกภาคการศึกษา ตั้งแต่ภาค 1 ปีการศึกษา 2522 เป็นต้นไป ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการสอนและปรับปรุงหลักสูตรเป็นสำคัญ ส่วนวิธีการประเมินให้มีคณะกรรมการประเมินการสอนของแต่ละคณะ พิจารณาข้อมูลอย่างน้อย 2 ด้าน คือจากความเห็นของนักศึกษา และจากหลักฐานทางเอกสารต่าง ๆ เช่น ขอสอบ เค้าโครงการสอน แบบฝึกหัด ฯลฯ สำหรับแบบสอบถามนักศึกษานั้นให้คณะพิจารณาจัดทำเองหรือจะใช้แบบสอบถามที่มหาวิทยาลัยจัดทำขึ้นก็ได้ (อรุณ รัชตะนาวิน 2524 : 6)

ในการสร้างแบบสอบถามในการประเมินการสอนนั้น จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของการสอนที่มีประสิทธิภาพเป็นประเด็นแรก จากการสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 15-16 สิงหาคม 2524 ผู้ร่วมสัมมนาซึ่ง เป็นผู้รับผิดชอบด้านการประเมินการสอนทุกระดับ ได้ระดมความคิดเพื่อศึกษาหาแนวทางในการสร้างระบบการประเมินการสอนที่จะอำนวยความสะดวกสูงสุดในกรณีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเด็นสำคัญประการแรกคือ การหาองค์ประกอบของการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการกำหนดทิศทางและเครื่องมือในการประเมินการสอน ที่ประชุมได้เสนอองค์ประกอบของการสอนที่มีประสิทธิภาพ สรุปเป็นภาพรวมได้ 6 ประการ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน่วยพัฒนาการเรียนการสอน 2524 : 7.1,2)

คือ

1. หน้าที่ของผู้สอนที่พึงปฏิบัติ
2. ทักษะของผู้สอน
3. ความพร้อมของผู้สอน
4. ความรู้ความสามารถของผู้สอน
 - 4.1 เนื้อหาของวิชา
 - 4.2 วิธีการสอนที่เหมาะสม
 - 4.3 คุณภาพของการสอน
5. บุคลิกของผู้สอน
6. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์
7. การประเมินผลการเรียน
8. สภาพแวดล้อมในขณะที่ทำการสอน

ในการกำหนดว่าลักษณะใดที่เป็นประสิทธิภาพการสอนและเป็นลักษณะที่เด่นชัดอยู่ในความสามารถของนักศึกษาที่จะบอกได้นั้น เป็นประเด็นที่สำคัญมากในการสร้างแบบประเมินการสอนโดยให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมิน แต่อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์เป็นนามธรรมที่เกินความหมายกว้าง นอกจากนี้ผลจากการวิจัยต่าง ๆ ยังคงหาข้อยุติไม่ได้ว่าโครงสร้างของประสิทธิภาพการสอนจะมีตัวประกอบอะไรบ้าง ทั้งนี้เพราะมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากมาย (อุทุมพร ทองอุไทย 2523 : 40-41) ดังเช่นการวิจัยในประเทศไทย

ที่ใ้ทำการวิเคราะห์ตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา 4 สาขา พบตัวประกอบในแต่ละสาขา คือ สาขามนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยตัวประกอบ 6 ตัว คือ อุปกรณ์การสอน ลักษณะอาจารย์ วิธีสอน ทักษะการคิดวิเคราะห์ คำบรรยาย และทักษะการสอน (ลักคาวลัย ชมมณฑา 2520) สาขาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วยตัวประกอบ 5 ตัว คือ ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต วิธีสอน ลักษณะอาจารย์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ของอาจารย์ที่สอนและการประเมินผล (จินตนา มาพวง 2520) สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ ประกอบด้วยตัวประกอบ 5 ตัว คือ อุปกรณ์การสอน ลักษณะอาจารย์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ของอาจารย์ บรรยายภาคีในชั้นเรียน และทักษะในการสอน (ชาคา บัวแสง 2520) สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ประกอบด้วยตัวประกอบ 9 ตัว คือ ลักษณะอาจารย์ ทักษะการสอน ความสัมพันธ์ของอาจารย์-นิสิต การใช้วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน วัสดุอุปกรณ์ การวัดผล ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สอน และตัวประกอบ-ผู้นำ (จริยา สิงหนิกา 2520) การวิจัยเหล่านี้ได้ผลการประเมินของผู้ประเมินแต่ละคนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ทำให้ผลการวิจัยมีจุดอ่อน ทั้งนี้เพราะผลการประเมินที่ได้จากผู้ประเมินแต่ละคนเป็นข้อมูลเชิงความคิดเห็นที่มีความผิดพลาดค่อนข้างสูงโดยทั่วไปโดยธรรมชาติเช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความอคติในการประเมิน ผลที่ได้รับจากการประเมินจึงไม่ได้แสดงถึงคุณภาพในการสอนอย่างแท้จริงซึ่งจะมีผลต่อผลการวิจัยด้วย (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, ในพวงแก้ว ปุณยภน, บรรณาธิการ 2525 : 97) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้แก้ไขจุดอ่อนในเรื่องนี้โดยใช้ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินในแต่ละห้องเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ การใช้ค่าเฉลี่ยนี้สามารถจัดความคลาดเคลื่อนและความอคติลงไป (Doyle and whitely 1974:271) ผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ตัวประกอบโดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นหน่วยในการวิเคราะห์จึงมีความถูกต้องยิ่งขึ้น การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีการประเมินการสอนอย่างเป็นระบบ และจากการศึกษาคนควาปรากฏว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาหรือทำการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาก่อน การศึกษาในครั้งนี้จะได้ออกพบที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งทั้งภาคทฤษฎีและการประยุกต์ คือ เป็นการเพิ่มความรู้ทางทฤษฎี และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการประเมินการสอนในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป เช่นการสร้างแบบประเมินการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การให้หน้าที่ของขอกระทั้งแต่ละขอในแบบประเมินการสอน เป็นต้น

โดยที่การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ของประกอบของประสิทธิภาพการสอนตามการประเมินของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังนั้นการไต่ถามถึงความเป็นมา แนวนโยบาย และการดำเนินการประเมินการสอนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สำหรับความเป็นมา แนวนโยบาย และการดำเนินการดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

ความเป็นมาและแนวนโยบายการประเมินผลการสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภารกิจการสอนถือว่าเป็นภารกิจหลักของสถาบันการศึกษาและคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษาซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของบัณฑิตเป็นอย่างมาก ดังนั้นในเรื่องการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาจึงได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นโดยลำดับ เป็นต้นว่าในระดับทบวงมหาวิทยาลัยมีโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย และในระดับมหาวิทยาลัยก็ได้มีการส่งเสริมประสิทธิภาพการสอน เช่นบางมหาวิทยาลัยดำเนินโครงการพัฒนาคณาจารย์ บางมหาวิทยาลัยดำเนินโครงการพัฒนาการเรียนการสอน เป็นต้น ในการดำเนินการใด ๆ จำเป็นต้องมีระบบติดตามผลการดำเนินงาน (Monitoring System) เพื่อนำผลสะท้อนกลับมาปรับปรุงงานให้ก้าวหน้ามีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ในกระบวนการสอนก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นการประเมินผลการสอนของอาจารย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมสนับสนุนให้การสอนมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง และได้ดำเนินการในต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกคนต้องประเมินการสอนของตน ซึ่งมหาวิทยาลัยได้มอบหมายให้คณาจารย์ทุกคนรับผิดชอบในการจัดการระบบหรือเครื่องมือในการประเมินผลโดยมหาวิทยาลัยช่วยทำหน้าที่ประสานงานให้เป็นครั้งคราว การประเมินผลการสอนจึงเป็นนโยบายร่วมของทั้งมหาวิทยาลัย สำหรับความเป็นมาและแนวนโยบายของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการประเมินการสอนโดยสรุปคือ

1. คณะอนุกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการได้เสนอต่อที่ประชุมคณบดีครั้งที่ 7/2521 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2521 ว่าเท่าที่ผ่านมากการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์นั้น พิจารณาจากผลงานวิชาการซึ่งเป็นงานเขียนเท่านั้น ในระยะยาวจะส่งผลให้อาจารย์ไม่ให้ความสำคัญแก่การสอนเท่าที่ควรซึ่งจะเป็นผลเสียแก่นักศึกษาและมหาวิทยาลัย

คั้งนั้นจึง เสนอให้ใช้การสอน เป็นเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการด้วย ถ้ากำหนด
เช่นนั้นจะต้องมีการประเมินการสอนอย่างจริงจัง โดยให้คณะ/แผนกอิสระดำเนินการ

2. ที่ประชุมคณบดีมีมติเห็นชอบในข้อ เสนอของอนุกรรมการพิจารณาตำแหน่งทาง
วิชาการ และได้แต่งตั้งกรรมการ เฉพาะกิจขึ้นมาคณะหนึ่ง โดยมีรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ เป็น
ประธาน และมีผู้แทนจากคณะ/แผนกอิสระเป็นกรรมการ เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการ
ประเมินการสอนของอาจารย์ คณะกรรมการชุดนี้ได้ประชุมพิจารณากันหลายครั้ง รวมทั้งเชิญ
ผู้ทรงคุณวุฒิในค่านี้นมาให้ความเห็นด้วยและได้เสนอรายงาน ที่ประชุมคณบดีพิจารณารายงาน
เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2522 มีมติเห็นชอบในข้อ เสนอที่ว่าควรมีการประเมินการสอนของ
อาจารย์ทุกคน และทุกภาคการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการสอนและหลักสูตร และให้
นำผลการประเมินที่เก็บสะสมไว้นั้นมาใช้ในการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ และการพิจารณา
ความดีความชอบด้วย ทั้งนี้ให้ เริ่มมีการประเมินการสอนตั้งแต่ภาค 1 ปีการศึกษา 2522 เป็น
ต้นไป แต่ยังมีให้นำผลมาใช้ในการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ เพราะเกรงว่าอาจารย์จะยัง
เตรียมตัวไม่พร้อมสำหรับการประเมิน การประเมินครั้งแรก ๆ เพื่อให้อาจารย์ได้มีโอกาส
ปรับปรุงตนเอง ส่วนจะนำผลมาใช้เมื่อใดนั้นที่ประชุมคณบดีจะกำหนดภายหลัง นอกจากนี้
ที่ประชุมคณบดีเห็นด้วยกับข้อ เสนอ เกี่ยวกับวิธีการประเมิน โดยให้ทุกคณะตั้งกรรมการประเมิน
การสอนขึ้น ในการพิจารณาของคณะกรรมการประเมินการสอนของคณะจะพิจารณาจากข้อมูล
หลาย ๆ ด้าน จะเป็นด้านใดบ้างนั้นแล้วแต่คณะกรรมการประเมินการสอนของคณะ แต่อย่างน้อย
จะต้องพิจารณาข้อมูล 2 ด้าน คือ การสอบถามความเห็นของนักศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม และ
จากหลักฐานทาง เอกสารต่าง ๆ เช่น เอกสารการสอน เอกสารประกอบการสอนที่อาจารย์
เขียนขึ้น รายชื่อหนังสืออ่านประกอบแบบฝึกหัด เป็นต้น สำหรับแบบสอบถามนักศึกษานั้นให้คณะ
พิจารณาจัดทำเอง หรือจะใช้แบบสอบถามที่มหาวิทยาลัยจัดทำขึ้นก็ได้ และในระยะยาว
มหาวิทยาลัยควรมีหน่วยงานกลางหรือคณะกรรมการกลางทำงานร่วมกับคณะในการประเมิน
การสอน และให้หน่วยงานหรือคณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ เคารวะข้อมูลที่ได้จาก
ประเมินผลเพื่อนำมาเสนอแนะในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

3. หลังจากนั้นได้มีการพิจารณา เรื่องการนำผลการประเมินการสอนของอาจารย์
มาใช้ในการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการในที่ประชุมคณบดีและที่ประชุมอนุกรรมการวิชาการ
พลเรือนในมหาวิทยาลัย (อ.ก.ม.) หลายครั้ง ในที่สุดจึงมีมติให้ เริ่มใช้ผลการประเมินการ
สอนในการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ภาค 2 ปีการศึกษา 2522 เป็นต้นไป โดยถือ

ความสมัครใจของอาจารย์เป็นที่ตั้ง ถ้าการนำผลมาใช้จะเกิดประโยชน์แก่อาจารย์ที่ขอรับการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการก็ยอมรับนำมาผลดังกล่าวไปใช้ได้ตามสัดส่วนที่ปรากฏอยู่ในเกณฑ์การพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการของมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน่วยพัฒนาการเรียนการสอน 2524 : 4) นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยอีก คือ (อรุณ รัชตะนาวิน 2524 : 5)

3.1 การคิดเกรดของอาจารย์แต่ละคนในแต่ละวิชาในแต่ละภาคให้ใช้วิธีเทียบ กับค่าเฉลี่ยของอาจารย์ทั้งหมดในคณะในภาคนั้น ๆ กล่าวคือในชั้นแรกให้คิดคะแนนออกมา ก่อนสำหรับการสอนแต่ละวิชาในแต่ละภาค แล้วนำคะแนนทุกวิชาในภาคนั้นมาคิดค่าเฉลี่ยใช้ค่าเฉลี่ย นี้เป็นมาตรฐานของคณะ (หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) เพื่อเป็นตัวช่วยในการจัดระดับแก่ อาจารย์แต่ละวิชา โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ A, B, C และต่ำกว่า C

3.2 นำระดับที่อาจารย์แต่ละคนได้ในแต่ละวิชาในแต่ละภาคมาเฉลี่ยเป็นค่าระดับ ของอาจารย์แต่ละคนในภาคนั้น ๆ โดยที่ A มีค่า 4 คะแนน B มีค่า 3 คะแนน C มีค่า 2 คะแนน ต่ำกว่า C ไม่ใช้คะแนน

3.3 ในการเฉลี่ยค่าระดับหรือเกรดของแต่ละภาคให้ถือว่าการสอนทุกวิชามี น้ำหนักเท่ากัน วิชาใดสอนกันหลายคนให้คือน้ำหนักตามสัดส่วนที่แต่ละคนสอน แต่วิชานั้นจะต้อง ไม่นเกิน 3 คน

3.4 นำค่าระดับทุกภาคของอาจารย์แต่ละคนมาเฉลี่ยกันเป็นค่าระดับซึ่งจะนำมา ใช้สำหรับการประเมินตำแหน่งทางวิชาการ

3.5 การประเมินวิชาที่สอนเกิน 3 คน ให้ประเมินทั้งวิชาเพื่อปรับปรุงการเรียน การสอน และไม่นำผลที่ประเมินได้มาใช้จัดระดับเพื่อพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ

3.6 ผลการประเมินในภาคใดที่ได้ไปไม่พอ สำหรับตำแหน่งนั้นจะไม่นำมาคิดให้อีก

3.7 ผลการประเมินการสอนสำหรับวิชาในภาคฤดูร้อน ไม่นำมาพิจารณาในเรื่อง ตำแหน่งทางวิชาการ

4. หลังจากที่มีมหาวิทยาลัยได้ให้คณะ/แผนกอิสระทำการประเมินผลการสอนทุกคณะ/ แผนกอิสระได้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการสอนขึ้นเพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบ เกี่ยวกับการ ประเมินผลการสอน บางคณะได้ใช้แบบสอบถามที่ทางมหาวิทยาลัยทำขึ้นใช้ในการสอบถาม

ความเห็นของนักศึกษา บางคนได้มีการแก้ไข ปรับปรุงแบบสอบถามที่มหาวิทยาลัยได้ทำขึ้น บางคนได้สร้างแบบสอบถามขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้ขึ้นกับดุลยพินิจของคณะกรรมการประเมินผลการสอนของคณะนั้น ๆ แต่โดยส่วนรวมแล้วทุกคณะมีนโยบายที่เหมือนกันคือจะมีการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมยิ่ง ๆ ขึ้นไปในภาคต่อไป โดยที่การประเมินผลการสอนของอาจารย์เป็นนโยบายร่วมของทั้งมหาวิทยาลัย แต่จุดมุ่งหมายของการประเมินจะเอาไปใช้เพื่อการใดบ้าง ใช้อย่างไร และควยเครื่องมือประเภทไหนเป็นสิ่งที่คณะ/แผนกอิสระจะตองกำหนดขึ้นเองทำให้เกิดมีปัญหาความลักลั่นกันในปีรัชญา จุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติในการประเมินผลการสอน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน่วยพัฒนาการเรียนการสอน 2524 : 1) ดังนี้

คณะกรรมการประสานงานการประเมินผลการสอนของมหาวิทยาลัยจึงให้หน่วยพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งเป็นหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยมีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ จัดสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนขึ้นเพื่อให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนของอาจารย์และให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วยกรรมการพัฒนาการเรียนการสอน กรรมการประสานงานการประเมินผลการสอน และกรรมการประเมินผลการสอนระดับคณะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยกันศึกษาหาแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการประเมินการสอนโดยมีวิทยากรซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาโดยเฉพาะในด้านการวิจัยและประเมินผลจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ ไพฑูรย์ สินดารัตน์ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ อุทุมพร ทองอุไทย และจากมหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช คือ ทองอินทร์ วงศ์โสธร การสัมมนาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ความสำเร็จเป็นอย่างดี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลจากความอนุเคราะห์อย่างยิ่งของวิทยากร (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน่วยพัฒนาการเรียนการสอน 2524 : 2) นอกจากนี้ยังได้มีการนำปัญหาต่าง ๆ ไปศึกษาพิจารณาและหาทางแก้ไขในการสัมมนาระดับคณะ/แผนกอิสระตลอดจากครั้งนี้อีกด้วย

5. โดยที่ทุกคณะ/แผนกอิสระมีนโยบายที่จะแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมกับคณะ/แผนกอิสระของตนในภาคต่อไปนั้น ทางหน่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้พิจารณาเห็นว่า การประเมินผลการสอนน่าจะมีแบบประเมินผลที่อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน มีคำถามที่ได้มีการวิเคราะห์ในแนวทางเดียวกัน มีการประเมินระดับค่า A, B, C, D ที่มีความเชื่อถือได้เท่า ๆ กัน ทางหน่วยพัฒนาการเรียนการสอนจึงได้เน้นเรื่องแบบประเมินผลกลาง สำหรับวัตถุประสงค์ในการขอตำแหน่งทางวิชาการเสียก่อน ทั้งนี้เป็นผลมาจากการประชุม คณะกรรมการประเมินผลการสอนของทุกคณะเมื่อเดือนสิงหาคม 2526 โดยเชิญ

หัวหน้าหน่วยพัฒนาอาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองหัวหน้าหน่วยมาร่วมด้วย โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และไต่ถามแบบประเมินผลกลาง โดยคณะทำงานซึ่ง เป็น กรรมการประเมินผลการสอนของคณะมาร่วมร่างแบบประเมินผลกลาง เพื่อใช้ในการขอตำแหน่ง วิชาการและจะไต่ถามแจกจ่ายให้แก่อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็น และเห็นชอบ ท้ายที่สุดหลังจากการยอมรับแล้ว หน่วยพัฒนาการเรียนการสอนก็จะนำเสนอที่ ประชุมคณะคึกคักไป (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน่วยพัฒนาการเรียนการสอน 2526 : 26)

โดยที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีการประเมินการสอนอย่าง กว้างขวาง เป็นระบบในทุกคณะ ทุกภาคการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2522 เป็นต้นมา และมี นโยบายที่ชัดเจนในการปรับปรุงการประเมินการสอนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด นักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีความคุ้นเคยกับการประเมินการสอนเป็นอย่างดี ประกอบกับยังไม่มี การศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ตัวประกอบประสิทธิภาพการสอนตามการประเมินของนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาก่อนเลย ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จะได้ออกค้นพบที่จะเป็นประโยชน์ ต่อการประเมินการสอนของมหาวิทยาลัยในค่านต่าง ๆ ท่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนตามการ ประเมินของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่าประกอบด้วยตัวประกอบอะไรบ้าง

สมมติฐานของการวิจัย

การสอนเป็นสถานการณ์ที่ผู้สอนจัดขึ้น เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน โดย ผู้สอนหรืออาจารย์จะต้องดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสอน ปรับปรุงตนเองให้มี ความพร้อมในการสอนทั้งในค่านบุคลิกลักษณะ กิริยาทาท่าง การแต่งกาย การควบคุมสีหน้า และอารมณ์ ความสามารถในการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและเขียน ความรอบรู้ในสาขาวิชาที่สอน และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง ติดตามและค้นคว้าวิทยาการใหม่ ๆ งานวิจัย ใช้เทคนิคและวิธีการสอน แบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละครั้ง และโดยที่การสอนเป็นการปะทะสัมพันธ์ กันระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา ดังนั้นอาจารย์ที่จะสอนได้ดีนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับนักศึกษา เช่น ความเป็นกันเอง ยินดีและกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือนักศึกษาในค่านต่าง ๆ ให้ความสนใจ กับนักศึกษาอย่างทั่วถึง อาจารย์มีทัศนคติที่คึกคักต่อการสอนและค่อนักศึกษา ส่ง เสริมและสนับสนุนให้

นักศึกษามีความก้าวหน้าในทุกด้าน เป็นคนใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา นอกจากนี้ยังรวมถึงการกำหนดงานให้นักศึกษามีทักษะในการศึกษา คนควาคายตัวเอง การทำงานเป็นกลุ่ม และมีความรู้กว้างขวาง เพิ่มเติมจากสิ่งที่เรียนในห้อง การประเมินผลการเรียนเป็นแนวทางที่นักศึกษาสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมให้อาจารย์ทำหน้าที่สอนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนตามการประเมินของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์น่าจะมีตัวประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. บุคลิกลักษณะของอาจารย์
2. ความรู้ความสามารถทางวิชาการของอาจารย์
3. เทคนิคและวิธีการสอนของอาจารย์
4. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา
5. ทักษะของอาจารย์ต่อการสอนและต่อนักศึกษา
6. การกำหนดงานการประเมินผลงานแล้วให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนปีแรกในมหาวิทยาลัยมักจะไม่มีความรู้ที่จะประเมินบทบาทของอาจารย์ได้ และด้วยความไม่รู้ในทางนี้ทำให้ผลการประเมินการสอนคลาดเคลื่อนไปได้ (Gruneburg and Startup, อ้างถึงในอุทุมพร ทองอุไทย 2523 : 35)
2. ผู้วิจัยศึกษามาจากการประเมินการสอนเฉพาะรายวิชาของคณะนิติศาสตร์ ภาควิชาการศึกษาศาสตร์และการบัญชี คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน และคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ที่เปิดสอนในภาคต้นปีการศึกษา 2528 โดยไม่รวมรายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรพื้นฐานในระดับปริญญาตรี
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบประเมินการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายของการประเมินการสอนเชิงวิชาการที่มุ่งเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง โดยไม่ผลของการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพของการสอน

ข้อตกลง เบื้องต้น

1. เนื้อหาในแบบประเมินการสอนครอบคลุมพฤติกรรมกรรมการสอนที่มีคุณภาพสังเกตได้ชัดเจนและอยู่ภายใต้ความรู้ความสามารถที่ผู้ประเมินสามารถประเมินได้โดยการประมาณค่า
2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบประเมินการสอนถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ประเมินตอบด้วยความจริงใจ และไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านเวลาและสถานที่

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ข้อบกพร่องในแบบประเมินการสอนอาจเป็นคำอธิบายการสอนที่ไม่ละเอียดสำหรับนักศึกษาผู้ประเมินบางคน ซึ่งอาจจะให้คะแนนคุณภาพการสอนของอาจารย์ในข้อบกพร่องนั้นเป็นอันันย ดังนั้นผลที่ได้จากการวิจัยจึงอาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ผลของผลประเมินการสอนในแต่ละห้องจึงทำให้ทราบถึงความคลาดเคลื่อนคงจะมีน้อยมาก

คำนิยามเชิงปฏิบัติการที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิภาพการสอน	หมายถึง	คะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการสอนของอาจารย์ในรายวิชาหนึ่ง ๆ โดยให้นักศึกษาประมาณค่า (Rating Scale) ข้อบกพร่องแต่ละข้อในแบบประเมินการสอน
พฤติกรรมกรรมการสอน	หมายถึง	พฤติกรรมของอาจารย์ที่แสดงออกมาในขณะที่สอนรวมทั้งกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมดที่อาจารย์จัดขึ้นซึ่งนักศึกษาสามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน
การประเมิน	หมายถึง	การที่นักศึกษาให้คะแนนพฤติกรรมกรรมการสอนของอาจารย์ในรายวิชาหนึ่ง ๆ โดยการประมาณค่า (Rating Scale)

ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการสอน	หมายถึง	นักศึกษาประเมินว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เพียงใดต่อคุณภาพของพฤติกรรมการสอน ของอาจารย์ในรายวิชาหนึ่ง ๆ โดยให้ นักศึกษาพิจารณาตั้งแต่ได้เริ่มเรียนใน ตอนต้นภาคจนถึงขณะที่ทำการประเมิน
นักศึกษา	หมายถึง	นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีฐานะปีที่ 2 ปีที่ 3 และปีที่ 4 ในภาคต้น ปีการศึกษา 2528
อาจารย์	หมายถึง	อาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ที่ทำการสอนในภาคต้น ปีการศึกษา 2528
มหาวิทยาลัย	หมายถึง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาคณาจารย์ใน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการประเมินการสอนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เช่น การสร้างและพัฒนาแบบประเมินประสิทธิภาพการสอน การกำหนดค่าน้ำหนักในแต่ละช่องทาง
ของแบบประเมินประสิทธิภาพการสอน
3. เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์ของประสิทธิภาพการสอนที่เหมาะสม
สำหรับผู้เรียนเป็นผู้ประเมินในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์